

Checklisten schoolexamen 2010-2011

Checklist 3 De kwaliteit van het schoolexamen

Inleiding

Scholen moeten zich kunnen verantwoorden over de kwaliteit van hun schoolexamens. Zowel wat betreft de inhoud als het niveau en de uitvoering. De inspectie heeft van de wetgever op het terrein van de kwaliteit van de schoolexamens de opdracht tot toezicht gekregen. Zo zal ze willen kunnen vaststellen dat de toetsinstrumenten die gebruikt worden om de leerresultaten te meten, adequaat zijn voor de doelen die worden nagestreefd. Dat ze voldoen wat betreft inhoud, niveau van uitvoering en beoordeling. En ook dat de school bij het werken met deze instrumenten zorgvuldig te werk is gegaan, zodat de behaalde resultaten als reëel beschouwd mogen worden.

Toelichting

Met betrekking tot de kwaliteit van schoolexamens is echter geen expliciete standaard in wet- of regelgeving vastgelegd, op één punt na. Wel zijn er verschillende bepalingen gericht op de bewaking van de kwaliteit van de schoolexamens. Zo bepaalt de Wet op het Onderwijstoezicht in artikel 10 dat de inspectie toezicht houdt op de kwaliteit van *de inhoud, het niveau en de uitvoering van toetsen, tests, opdrachten of examens*. Het toezichtkader van de onderwijsinspectie concretiseert in indicator 9.6 dit met de zin *De school waarborgt de kwaliteit van het schoolexamen en van andere toetsinstrumenten*. De school dient zich dienaangaande te kunnen verantwoorden door zelf een zelfevaluatie-rapport op te stellen of te laten opstellen (WOT, art.11).

Biedt bovenstaande de school veel ruimte tot eigen kwaliteitsbeleid, op één punt heeft de overheid wél een standaard bepaald. De regeling leerresultaten van 2010 bepaalt als een van de doelmatigheidseisen in het voortgezet onderwijs dat het verschil tussen het cijfer voor het schoolexamen en het cijfer voor het centraal examen van aanvaardbaar niveau moet zijn, en wel kleiner dan een half punt verschil over drie jaar gemiddeld (tevens opgenomen in het toezichtkader). De kwaliteit van de schoolexamens wordt mede bepaald door de vorm en de uitvoering daarvan. De examenprogramma's geven daarvoor voorschriften. Deze voorschriften bieden de school ruimte om accenten te leggen.

Het schoolexamen wordt mede ingericht op basis van de visie die de school heeft op schoolexamens. Deze visie is idealiter nauw verbonden met de visie op onderwijs. Niet altijd is de visie op schoolexamens expliciet gemaakt. Nogal eens is de uitvoering van het schoolexamen gebaseerd op de specifieke schooltraditie. Daarom stelden we in de eerdere editie van de checklisten schoolexamens ook de vraag of de school zich in voldoende mate rekenschap heeft gegeven van de gebruikelijke toetsvormen. Zo kan bijvoorbeeld een mondeling schoolexamen grote meerwaarde hebben, als dit het karakter heeft van een open gesprek, waarin de kandidaat – mede door de openheid van het beoordelingsmodel - de ruimte krijgt blijf te geven van competenties, inzichten of vaardigheden die zich moeilijk op papier laten meten. Als daarentegen op een mondeling examen aan achtereenvolgende kandidaten dezelfde vragen in dezelfde volgorde en met een gesloten beoordelingsmodel worden voorgelegd, kan men vraagtekens zetten bij de meerwaarde van zo'n mondelinge toets ten opzichte van een schriftelijke. Ook bij deze editie benadrukken we graag het belang van een samenhangende visie op toetsing en examinering in relatie tot het onderwijs in de school.

Regelgeving

Gezien de grote hoeveelheid tekst en regelingen volstaan we hier met verwijzen naar de bron en/of vindplaats. Staatsblad 2002 387 geeft de tekst van de WOT, de Wet op het onderwijstoezicht; Staatsblad 2010 80 geeft de wetwijziging met betrekking tot de leerresultaten; Staatscourant 11276, 27-07-2009 geeft de tekst van het huidige toezichtskader van de Inspectie van het onderwijs; Staatscourant 11458, 21-07-2010 geeft de regeling Leerresultaten; Examenprogramma's per vak zijn te vinden op de website van het College voor Examens, www.cve.nl.

Checklist

Checklist Kwaliteit van het schoolexamen			
nr		Voorgescreven of noodzakelijk	Gewenst
	<i>Procedurele aspecten</i>		
1	Toetsen, praktische opdrachten en handelingsopdrachten worden zo mogelijk altijd, doch in ieder geval geregeld onderworpen aan collegiale beoordeling		☐
2	Correctie- en beoordelingsmodellen en normering worden zo mogelijk altijd, doch in ieder geval geregeld onderworpen aan collegiale beoordeling		☐
3	Toetsvorm en beoordelingscriteria zijn van te voren aan kandidaten bekend gemaakt		☐
4	Er is in voorzien dat kandidaten (van verschillende lesgroepen) onder zo gelijkwaardig mogelijke omstandigheden het schoolexamen kunnen afleggen: tijd, plaats, inhoud, vorm. <i>Bijvoorbeeld: bij verschillende docenten in een vak is het schoolexamen een coproductie om te verhinderen dat steeds dezelfde leerlingen voor- of nadeel ondervinden van de toetsconstructie</i>		☐
5	Jaarlijks wordt het schoolexamen door de betrokken examinatoren geëvalueerd en verantwoording afgelegd aan de verantwoordelijk schoolleider. In de evaluatie wordt in ieder geval aandacht besteed aan de manier waarop toetsen worden geconstrueerd, aan de beoordeling en de normering, aan de inhoud en de vorm van schoolexamens in relatie tot het examenprogramma		☐
	<i>Algemene bepalingen</i>		
6	Het schoolexamen voldoet bij elk vak inhoudelijk aan de eisen die aan de leerlingen gesteld dienen te worden	☐	
7	Het schoolexamen voldoet bij elk vak in zijn vraagstelling aan de eisen die aan de leerlingen gesteld dienen te worden	☐	
8	De toetsvormen in het schoolexamen zijn bij elk vak geschikt om de beoogde leerdoelen te meten	☐	
9	De uitvoering van het schoolexamen voldoet bij elk vak aan criteria van zorgvuldigheid	☐	
10	De leerling wordt beoordeeld op het niveau dat passend is voor leerlingen van de betreffende schoolsoort	☐	
11	De beoordelingscriteria en de normering zijn inzichtelijk voor leerlingen	☐	

Checklist Kwaliteit van het schoolexamen			
nr		Voorgescreven of noodzakelijk	Gewenst
	<i>Inhoudelijke aspecten</i>		
12	Bij elk vak worden ten minste drie inhoudelijke eindtermen uit de examenprogramma's in het schoolexamen getoetst die niet centraal geëxamineerd worden	☐	
13	Bij elk vak wegen de inhoudelijke eindtermen uit de examenprogramma's die zijn opgenomen in het schoolexamen mee bij de bepaling van het eindcijfer voor het schoolexamen (<i>inhoudelijke eindtermen uit het examenprogramma kunnen dus niet uitsluitend als 'handelingsdeel' worden getoetst, tenzij in het examenprogramma anders is bepaald</i>)	☐	
14	Bij elk vak worden alle vaardigheidsdomeinen uit de examenprogramma's getoetst in het schoolexamen	☐	
15	Bij elk vak wegen alle vaardigheidsdomeinen mee in de bepaling van het eindcijfer voor het schoolexamen	☐	
16	Opgaven in toetsen, praktische opdrachten en andere toetsvormen hebben betrekking op de in het PTA opgenomen (school)examenstof		☐
17	Opgaven in toetsen, praktische opdrachten en andere toetsvormen zijn representatief voor de in het PTA opgenomen (school)examenstof		☐
18	Opgaven en vragen richten zich (afhankelijk van de schoolsoort) op evenwichtige wijze op het toetsen van kennis, inzicht, vaardigheden en analyse, ook bij mondelinge schoolexamens		☐
	<i>Toetsvorm-aspecten</i>		
19	Bij elk vak zijn de toetsvormen in het schoolexamen passend om de inhoudelijke domeinen adequaat te toetsen	☐	
20	Bij elk vak zijn de toetsvormen in de schoolexamens passend om de vaardigheidsdomeinen adequaat te toetsen	☐	
21	Bij elk vak zijn de leerlingen in staat gesteld te oefenen met de beoogde toetsvorm		☐
	<i>Correctie, beoordeling en normering</i>		
22	Correctie en beoordeling van gemaakt werk vinden plaats m.b.v. een correctie- of beoordelingsmodel dat geschikt is voor collegiale beoordeling	☐	
23	Het beoordelingsmodel is voorafgaand aan het afnemen van de toets opgesteld		☐
	<i>Toetstechnische aspecten</i>		
24	Bij het bepalen van de volgorde van de vragen en opgaven is rekening gehouden met de moeilijkheidsgraad		☐
25	Vragen en opgaven kunnen onafhankelijk van elkaar gemaakt worden. Er zijn geen koppelvragen. Vragen overlappen elkaar niet		☐
26	Het taalgebruik in vragen en opgaven ligt op de vereiste referentieniveaus; niet eronder, niet erboven		☐
27	Het taalgebruik is helder, eenduidig, correct. Dubbele ontkenningen zijn vermeden. Onnodige beeldspraak en/of uitdrukkingen zijn vermeden		☐

Checklist Kwaliteit van het schoolexamen			
nr		Voorgescreven of noodzakelijk	Gewenst
28	Eventuele inleidende informatie is helder, bondig en ter zake		☐
29	De lay-out is helder		☐
30	Het is duidelijk voor de kandidaten hoe uitvoerig het antwoord geacht wordt te zijn		☐
31	De zwaarte van elk item (hoe zwaar weegt een vraag of opgave mee in de beoordeling) is aangegeven bij de opgaven		☐
32	De toets is voor de gemiddelde leerling binnen de toegemeten tijd te maken inclusief de mogelijkheid de gegeven antwoorden nog eens door te lopen		☐
	<i>Mondelinge schoolexamens</i>		
33	Er is in voorzien dat bij mondelinge schoolexamens het schoolexamen wordt vastgelegd via een protocol, en in het geval van een individueel mondeling schoolexamen in ieder geval via opname-apparatuur	☐	
34	De beoordelingscriteria van mondelinge schoolexamens zijn (vooraf) inzichtelijk voor de kandidaat	☐	
	<i>Praktische schoolexamens</i>		
35	Er is in voorzien dat alle benodigde middelen en materialen voor aanvang van de praktische toets aanwezig zijn in de toetsruimte, naar behoren functioneren, voldoen aan de veiligheidsvoorschriften, en dat de benodigde opstellingen klaar staan	☐	
36	Er is in voorzien dat materialen en middelen die niet gebruikt mogen worden bij de toets, ook niet toegankelijk of bereikbaar zijn voor kandidaten	☐	
37	Taken en verantwoordelijkheden van de bij het toezicht betrokken medewerkers zijn vastgelegd en bekend bij de betrokkenen	☐	
38	Er zijn voldoende medewerkers voor toezicht, eventuele beoordeling en eventueel interveniëren bij onverwachte situaties	☐	
39	De beoordelingscriteria van praktische schoolexamens zijn (vooraf) inzichtelijk voor de kandidaat	☐	
40	Het beoordelingsmodel houdt rekening met een evenwichtige verdeling tussen procesbeoordeling en resultaatbeoordeling		☐
41	Er is in voorzien dat kandidaten zonder onnodige vertraging kunnen doorwerken als niet alle kandidaten de opdrachten in dezelfde volgorde (kunnen) maken		☐
42	Er is voorzien in een logische volgorde van de toetsonderdelen voor iedere kandidaat indien niet alle kandidaten de opdrachten in dezelfde volgorde (kunnen) maken		☐
43	Er is in voorzien dat kandidaten tijdens een praktische toets elkaar niet storen als zij tijdens de toets met verschillende activiteiten bezig (moeten) zijn	☐	
44	Er is in voorzien dat kandidaten elkaars resultaten niet kunnen beïnvloeden als gevolg van het waarnemen van elkaars activiteiten	☐	
45	Kandidaten hebben voldoende tijd voor het afronden van de toets		☐
46	Bij langdurige praktische toetsen worden regelmatig signalen gegeven over de beschikbare tijd		☐

Checklist Kwaliteit van het schoolexamen			
nr		Voorgescreven of noodzakelijk	Gewenst
47	Er is bij langdurige praktische toetsen voorzien in voldoende pauzes		O
	<i>Digitale schoolexamens</i>		
48	Er is in voorzien dat alle benodigde middelen en materialen voor aanvang van de praktische toets aanwezig zijn in de toetsruimte, naar behoren functioneren, en dat de eventuele benodigde opstellingen klaar staan	O	
49	Er is in voorzien dat materialen, middelen, bestanden en programma's die niet gebruikt mogen worden bij de toets, ook niet toegankelijk of bereikbaar zijn voor kandidaten	O	
50	Taken en verantwoordelijkheden van de bij het toezicht betrokken medewerkers is vastgelegd en bekend bij de betrokkenen	O	
51	Er zijn voldoende medewerkers voor toezicht, eventuele beoordeling en eventueel interveniëren bij onverwachte situaties	O	